

Filarski, Janusz

Regulamin prac 42 Synodu Płockiego : założenia ogólne

Studia Płockie 27, 157-171

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Janusz Filarski

REGULAMIN PRAC 42 SYNODU PŁOCKIEGO.

Założenia ogólne

Zakończony 7 czerwca 1991 r. w obecności ojca świętego Jana Pawła II 42 Synod Płocki był jednym z najważniejszych wydarzeń w najnowszej historii diecezji płockiej. Jego przebieg został zarejestrowany w różnych publikacjach, mających miejsce na łamach lokalnej prasy,¹ a szczególnie w „Miesięczniku Pastorskim Płockim” (MPP).² Zaś w ciągu minionych siedmiu lat pojawiły się opracowania pozwalające na zapoznanie się z dużą częścią dorobku synodu.³ W cyklu tych prac nie ma jednak publikacji traktujących o regulaminie synodalnym. Warto więc podjąć próbę wypełnienia tej luki.

„Regulamin prac 42 Synodu Płockiego” to dokument, który został opracowany zgodnie z zaleceniem Kodeksu Prawa Kanonicznego (KPK).⁴ Określał on, jak zauważył W. Góralski, „sprawy organizacyjne i proceduralne” dotyczące prac przygotowawczych zmierzających do „wypracowania projektów uchwał synodalnych w postaci statutów i aneksów”.⁵ Jego pierwsza część zatytułowana „Założenia ogólne” – choć krótka, bo licząca tylko pięć punktów – jest moim zdaniem szczególnie interesująca ze względu na bezpośredni wymiar duszpasterski oraz zakorzenienie w dokumentach Vaticanum II i Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II. Wskazane w niej zostały cele synodu płockiego oraz źródła, na których opiera się prawo diecezjalne, które miało stać się przedmiotem obrad synodalnych.

Autorzy *Regulaminu*⁶ wysunęli dwa cele synodu, określając pierwszy z nich jako dalszy, a drugi jako bezpośredni. Dalszy stanowić miało ubogacenie wiary i pełniejsze ukształtowanie postaw chrześcijańskich diecezjan, bezpośredni natomiast – kodyfikacja prawa diecezjalnego. Zajmując się natomiast źródłami prawa diecezjalnego wskazali ich aż sześć: prawo kodeksowe, uchwały Konferencji Episkopatu Polski, akty normatywne władzy diecezjalnej, zwyczaje diecezjalne, posługi duchowieństwa i osób świeckich oraz statuty synodów innych diecezji.

1. Cele synodu plockiego

Tekst „Regulaminu prac 42 Synodu Płockiego” rozpoczyna się wskazaniem celów, jakie przed tym synodem zostały postawione. Są one zgodne ze stwierdzeniem *Dekretu o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”* Soboru Watykańskiego II, w którym czytamy: „Obecny święty Sobór powszechny wyraża życzenie, by czcigodne instytucje soborów i synodów nabrały nowej mocy, dzięki czemu można by należycie i skuteczniej zatroszczyć się o wzrost wiary i zachowanie karność w różnych Kościołach, stosownie do okoliczności czasu”.⁷ Owa „nowa moc” miała zostać osiągnięta przez doprowadzenie do ubogacenia wiary, a przez to do pełniejszego ukształtowania postaw chrześcijańskich oraz przez kodyfikację prawa diecezjalnego, dostosowanego do nauki Vaticanum II i norm Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II. Widać w tym pragnienie inicjatorów synodu, aby – jak to stwierdził W. Góralski – „...przekształcić tradycyjny synod o charakterze statycznym i jurydycznym, w synod dynamiczny, aktywizujący wspólnotę kościelną w poszukiwaniu skutecznych dróg apostołstwa”.⁸ Tym bardziej, że „synod podjął wyzwanie nowych czasów związane ze zmianą systemu politycznego, społecznego i gospodarczego w Polsce”.⁹

1.1. Cel dalszy

To, co Sobór Watykański II określił jako „należyte i skuteczniejsze zatroszczenie się o wzrost wiary”, zostało w *Regulaminie* ujęte następująco: „Celem dalszym synodu jest ubogacenie wiary i pełniejsze ukształtowanie postaw chrześcijańskich Ludu Bożego diecezji plockiej w duchu nauki Soboru Watykańskiego II”.¹⁰ Cel dalszy został więc nakreślony dwójako, a jego zrealizowanie miało być wzorowane na Vaticanum II.

1.1.1. Ubogacenie wiary

Działający w czasie i konkretnych warunkach Kościoł, również diecezjalny, napotyka nowe problemy i wyzwania. Kościół w Polsce doświadczył tego w sposób bardzo wyraźny w „dobie przemian”. Dokonały się one w czasie zmiany systemu politycznego i państwowego w Polsce, który pociągnął za sobą ewolucję społeczną i gospodarczą. Biskup plocki Zygmunt Kamiński stwierdził: „W tej nowej sytuacji stanęliśmy przed pytaniem, które nurtowało Ojców Soboru Watykańskiego II: «Kościele, co mówisz o sobie?», to znaczy kim jesteś, kim powinieneś być, jak możesz stawać się takim, jakim być powinieneś tutaj na Mazowieckiej ziemi u progu trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa? Pytania te znalazły swój wyraz w hasle synodu: «Przypatrzcie się, bracia, powołaniu waszemu» (1 Kor 1,26)”.¹¹ Owo przypatrywanie się powołaniu miało polegać przede wszystkim, zgodnie z treścią *Regulaminu*, na podjęciu takich uchwał, które stanowiłyby istotną pomoc w duszpasterskim procesie ubogacenia wiary Kościoła Płockiego. Potrzeba więc było decyzji regulujących działalność duszpasterską, inspirujących jej owocność i przyczyniających

się do jej ożywienia.¹² Rozbrzmiewa tu treść kan 445 KPK, w którym czytamy: „Synod partykularny powinien, w odniesieniu do własnego terytorium, zatroszczyć się o zaspokojenie potrzeb pasterskich Ludu Bożego”. Ale, jak zauważa T. Pawluk, synod „nie tylko poucza, zachęca, inspiruje, koordynuje działalność, wydaje dyrektywy dla podległych sobie Kościołów partykularnych, lecz także nakazuje i zobowiązuje do działalności duszpasterskiej zgodnie z misją Kościoła”.¹³ Mówi o tym druga część kan. 445, gdzie prawodawca stwierdza, że to zadanie synod winien spełnić podejmując zgodne z prawem powszechnym decyzje „...w tym, co wydaje się odpowiednie dla wzrostu wiary, ukierunkowania wspólnej działalności pasterskiej, poprawy obyczajów, zachowania, wprowadzenia lub strzeżenia jednakowej dyscypliny kościelnej”. Stosując więc różnorodne możliwości: pouczenia, zachęty, inspiracje, dyrektywy, nakazy i zobowiązania – synod powinien jednoznacznie zmierzać do istotnego przyczynienia się do podjęcia wielorakich zabiegów duszpasterskich prowadzących do wzrostu wiary wiernych diecezji płockiej. Słusznie więc w *Regulaminie* pojawiło się, jako tzw. cel dalszy, ubogacenie wiary Ludu Bożego.

1.1.2. Pełniejsze ukształtowanie postaw chrześcijańskich

W świadomości chrześcijan jest głęboko zapisana i trwa zasada, którą wyraził św. Jakub Apostoł, głosząca, że „wiara bez uczynków jest martwa” (Jk 2,17). Jedność wiary z jej realizacją w życiu, a więc z wymiarem moralnym tego życia, stanowi istotny wymóg zawarty w prawie Bożym. Nie może więc tego wymiaru zabraknąć w prawie stanowionym przez człowieka. „Ogłaszane na synodach prawo partykularne, uwzględniające potrzeby miejsca i czasu, miało kształtować nie tylko diecezjalne stosunki prawne, lecz także postawy tych, do których było adresowane”¹⁴. Nic więc dziwnego, że w założeniach ogólnych *Regulaminu* obok ubogacenia wiary – jako drugi z celów dalszych – pojawia się pełniejsze ukształtowanie postaw chrześcijańskich. Nowa sytuacja związana z przemianami społeczno-politycznymi w Polsce, doprowadziła również do przemian w świadomości ludzi. Pojawiać się zaczęły – obok tradycyjnych, dotychczasowych – nowe normy moralne lansowane przez coraz bardziej zaborczy i zmaterializowany świat. Nic więc dziwnego, że J. Mariański stwierdził: „W dziedzinie zachowań moralnych zauważa się typowe dla społeczeństw współczesnych wyłanianie się porządku moralnego odbiegającego od wskazań etycznych Kościoła, czasem zaś radykalne zerwanie z dotychczasowym stylem życia”.¹⁵ Znaki takich postaw moralnych zauważa J. Mariański w „skłonności do układania związków między kobietą i mężczyzną w bardziej samowolny i arbitralny sposób (nieposzanowanie wstrzemięźliwości przedmałżeńskiej, wierności małżeńskiej i nierozzerwalności małżeństwa), w tendencji do podważania uprawnień do ingerencji Kościoła w dziedzinę życia rodzinnego, w zmniejszaniu się liczby dzieci w rodzinie, w pojawiających się postawach konsumpcyjnych stylu życia, pozbawionego elementu religijnego”.¹⁶

Bp Zygmunt Kamiński, pisząc w „Słowie wprowadzającym” o pracy synodu, zauważył: „W okresie czterech lat duchowni, wierni świeccy, członkowie instytucji

życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, snuli refleksję nad swoim powołaniem i zadaniami, jakie związane są z jego realizacją «tu i teraz», w naszym trudnym «dziś»¹⁷. Owa realizacja „tu i teraz” w trudnym „dziś” domagała się przede wszystkim refleksji nad chrześcijańskimi postawami moralnymi. Przede wszystkim po to, aby synod mógł podjąć decyzje prowadzące do „poprawy obyczajów, zachowania, wprowadzenia lub strzeżenia jednakowej dyscypliny kościelnej”¹⁸. Trzeba więc było, aby działalność synodu – przez wskazania duszpasterskie i ustawy – zmierzała do pełniejszego ukształtowania postaw chrześcijańskich. Dlatego też taki właśnie cel został wskazany do realizacji przez „Regulamin prac 42 Synodu Płockiego”.

1.2. Cel bezpośredni (kodyfikacja prawa diecezjalnego)

Od zakończenia 41-go Synodu Płockiego w 1938 r. do rozpoczęcia prac przygotowawczych do synodu 42-go minęło 49 lat. Przez ten czas nastąpiły duże zmiany w prawodawstwie kościelnym, na co wpływ miały głównie Sobór Watykański II i Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. Nic więc dziwnego, że bezpośrednim celem 42-go Synodu Płockiego stała się kodyfikacja prawa diecezjalnego. Biskup płocki Zygmunt Kamiński w „Dekrecie o rozpoczęciu 42 Synodu Płockiego” pisał, że zwołuje ten synod „mając... na względzie dobro duchowe Ludu Bożego diecezji oraz potrzebę skodyfikowania – w duchu Soboru Watykańskiego II i Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II – dotychczasowego prawa diecezjalnego”¹⁹.

Zarówno więc ubogacenie wiary, jak i pełniejsze ukształtowanie postaw chrześcijańskich, było swego rodzaju wytyczeniem szlaku. Jego realizacja dokonać się miała przez wskazania duszpasterskie, ale również – czy nawet przede wszystkim – przez konkretne normy prawne. To one stawać miały szczegółowe wymagania, których wypełnienie powinno doprowadzić do osiągnięcia celów, które *Regulamin* określił jako „dalsze”. Nie może być jednak wątpliwości, że tak potrzebna kodyfikacja prawa diecezjalnego nie przesłania, ani nie odrzuca duszpasterskiego profilu zgromadzenia synodalnego. A to oznacza, że winna być ona ożywiona i przepełniona duchem duszpasterskim²⁰. Co więcej – jak stwierdził W. Góralski – „synod płocki będzie w pełni duszpasterski dopiero wówczas, gdy wskaże drogi praktycznego zastosowania w codziennym życiu nauki Soboru Watykańskiego II na terenie diecezji płockiej. Sobór zostanie w pełni wcielony w życie także wówczas, gdy jego ogólne założenia i wskazania zostaną skonkretyzowane w formie postanowień prawnych, kodyfikujących dawne, pochodzące z 1938 r. prawo diecezjalne”²¹.

Autorzy *Regulaminu* wskazali, że kodyfikacja ma się dokonać „w duchu Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II”²², pominąwszy całkowicie odniesienie do Soboru Watykańskiego II. Uczynili to jednak mając świadomość, że KPK z 1983 r. powstał na bazie dokumentów soborowych jako – co wyraził sam Ojciec Święty – „dopełnienie nauki przez Sobór Watykański II przedstawionej”²³, a koncepcja synodu diecezjalnego w nim zawarta uczyniła tę instytucję – właśnie w duchu soboru – bardziej skutecznym narzędziem pomnażania dobra duchowego

Kościółów partykularnych²⁴. Dodali następnie, że „synod ma dać zbiór prawa partykularnego diecezji płockiej, według systematyki Kodeksu Prawa Kanonicznego”. Oznacza to, że ustawy synodalne powinny mieć układ podobny jak ten, który spotykamy w KPK. Wyjaśnili następnie, że „zbiór ten winien składać się ze statutów oraz integralnie z nimi związanych aneksów w postaci instrukcji, regulaminów itp.”²⁵. Ten punkt *Regulaminu* wskazuje na znaczne podobieństwo uchwał 42 Synodu Płockiego i ustawodawstwa powszechnego, które przyniósł KPK Jana Pawła II. Doprowadziło to w efekcie do ułatwienia konfrontowania prawa partykularnego z prawem powszechnym i stanowiło zarazem naturalne nawiązanie do ustawy hierarchicznie wyższej²⁶.

Lektura uchwał 42-go Synodu Płockiego potwierdza, iż celem bezpośrednim prac synodalnych była kodyfikacja prawa diecezjalnego. W zbiorze znajduje się bowiem 465 statutów oraz 23 aneksy, których wspólnym zadaniem jest objęcie normami prawnymi różnorodnych sytuacji, które napotyka człowiek wchodzący w jakiegokolwiek relacje z Kościołem partykularnym. Zauważył to W. Góralski we wstępie do publikacji pt. „Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce” gdy pisał, że już od XIII w. „uchwały synodów, nazywane statutami synodalnymi, regulując całokształt spraw życia kościelnego na danym obszarze administracyjnym, ... stawały się coraz bardziej podstawowym punktem odniesienia zarówno dla duszpasterstwa, jak i administracji oraz sądownictwa kościelnego”.²⁷ Zadaniem więc kodyfikacji jest uregulowanie całokształtu życia diecezji.

2. Źródła uchwał synodalnych

Źródło to przyczyna, której coś zawdzięcza swoje istnienie.²⁸ Mówiąc o źródłach uchwał synodalnych wskazać więc trzeba prawodawcę i możliwie wszystkie dokumenty, które stanowiły podstawę dla kodyfikacji prawa diecezjalnego, dokonanej na 42 Synodzie Płockim. Regulamin prac tegoż synodu wylicza następujące źródła: prawo kodeksowe, uchwały Konferencji Episkopatu Polski, ustawy, zarządzenia i instrukcje władzy diecezjalnej, zwyczaje diecezjalne, postulaty duchowieństwa i katolików świeckich, statuty synodalne innych diecezji.²⁹ Tylko przy jednym jednak zaznacza, gdzie należy szukać tekstów źródłowych, a czyni to w przypadku zarządzeń i instrukcji władzy diecezjalnej. Jest to zrozumiałe, gdyż to właśnie źródło jest własnym źródłem diecezji płockiej i można wskazać jednoznacznie miejsca jego publikacji.

2.1. Prawo kodeksowe

„Jeśli Kodeks Prawa Kanonicznego nosi na sobie znamię duszpasterskie, jeśli pozostaje owocem Soboru Watykańskiego II, jeśli normy kodeksowe, zrodzone z potrzeby dostosowania prawa do wymogów duszpasterskich dnia dzisiejszego posiadają orientację duszpasterską, to jest rzeczą oczywistą, iż współczesny synod diecezjalny winien być dobrze osadzony w prawie kodeksowym”³⁰. Zdaniem

W. Góralskiego, KPK powinien stanowić źródło, z którego czerpie ustawodawca synodalny, przenosząc i konkretyzując przepisy prawa powszechnego na terenie Kościoła partykularnego. Zauważyć trzeba, że na pierwsze miejsce wysuwany jest tutaj charakter duszpasterski KPK, co prowadzi do przekonania, że tenże charakter powinien być także jasno widoczny w uchwałach synodu diecezjalnego.

Nie dziwi więc fakt, iż w „Regulaminie prac 42 Synodu Płockiego” prawo kodeksowe zostało wymienione na pierwszym miejscu w katalogu źródeł prawa diecezjalnego. Rozumie się przez nie Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r., który jest podstawowym źródłem wszelkiego prawa stanowionego w Kościele Katolickim.³¹ Warto w tym miejscu podkreślić za W. Góralskim, że „dziś żaden synod nie może przechodzić do porządku dziennego nad rzeczywistością, jaką stanowi odnowiony zbiór prawa kościelnego”.³² Zrozumiałe więc jest, że w *Regulaminie* ten sam autor umieścił prawa kodeksowe na pierwszym miejscu w katalogu źródeł ustawodawstwa 42 Synodu Płockiego. Dodać trzeba również, iż prawo partykularne musi być zawsze zgodne z prawem powszechnym³³ i dlatego nie może nie opierać się na ustaleniach zawartych w KPK.

Mówiąc o prawie kodeksowym jako pierwszym źródle prawa diecezjalnego autorom *Regulaminu* nie chodziło o to, aby prawo powszechne – zarówno zawarte w KPK jak i prawo liturgiczne – było bezpośrednio wpisywane do statutów synodalnych. Mogło to mieć miejsce tylko w przypadku, gdy zaistniałaby potrzeba jego wyjaśnienia lub przytoczenia z racji praktycznych, co zostało wyraźnie zaznaczone.³⁴

Traktowanie Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II jako źródła uchwał synodalnych polega również na tym, że na wzór kanonów KPK powinny być redagowane dekry synodalne (statuty), które mają być zwięzłymi dyspozycjami odnoszącymi się do poszczególnych zagadnień.³⁵ Warto w tym miejscu również przypomnieć, że układ zbioru prawa synodalnego miał być ułożony według systematyki KPK.³⁶

2.2. Uchwały Konferencji Episkopatu Polski

KPK mówi o Konferencji Episkopatu jako stałej instytucji (zebraniu biskupów) wypełniającej zadania pasterskie dla wiernych jej terytorium. Celem tych działań jest pomnożenie dobra udzielanego ludziom przez Kościół.³⁷ Dokonuje się to na różny sposób, m.in. poprzez apele, duszpasterskie zalecenia, instrukcje ale także dekry, które Konferencja Episkopatu może wydawać jedynie w tych sprawach, które przewiduje prawo powszechne bądź szczegółowe zarządzenie Stolicy Apostolskiej.³⁸ Wszystko, co jest wynikiem pracy biskupów, dokonuje się na drodze ich porozumienia i zawiera dyrektywy moralne i wytyczne wspólnej działalności.³⁹ Każdy z biskupów diecezjalnych, jako jedyny ustawodawca na własnym terytorium, może ustalenia Konferencji Biskupów podnieść do rangi ustawy, a podczas synodu – dekretu.⁴⁰ Zrozumiałe więc jest, że mają one istotny wpływ na kształt prawodawstwa diecezjalnego i znajdują swoje odbicie w wielu inicjatywach

ustawodawczych. Nawet wtedy, gdy nie są obligatoryjne, stanowią często podstawę, a przynajmniej punkt odniesienia, dla biskupów diecezjalnych w wypełnianiu przez nich władzy ustawodawczej. Nie może więc z nich nie korzystać synod diecezjalny, którego zadaniem nie jest utworzenie z danej diecezji prawnej enklawy, ale pomoc rządcy diecezji w podjęciu takich norm, które usprawniłyby działalność Kościoła partykularnego. A do tego również celu zmierzają przecież przepisy przyjęte przez biskupów całej Polski i dlatego „w formułowaniu prawa diecezjalnego nieodzowne jest nawiązywanie do ustaleń Konferencji Episkopatu”.⁴¹ Rozumiejąc tę potrzebę autorzy *Regulaminu*, mówiąc o źródłach prawa diecezjalnego, na drugim miejscu umieścili uchwały Konferencji Episkopatu Polski.⁴²

2.3. Akty normatywne władzy diecezjalnej

Okres dzielący 42 Synod Płocki od poprzedzającego go synodu abpa A.J. Nowowiejskiego (1938 r.) nie był czasem całkowitego braku inicjatyw legislacyjnych. Poszczególni rządcy diecezji płockiej korzystali z przysługującej im władzy ustawodawczej. Reagując na dokumenty Stolicy Apostolskiej, czy też dokumenty Soboru Watykańskiego II, dostosowywali do ich wymogów prawo diecezjalne. Owoce ich pracy ustawodawczej publikowane były w „Miesięczniku Pasterskim Płockim”, który był i jest do dzisiaj Organem Urzędowym Kurii Diecezjalnej Płockiej. Od r. 1965, zanim ukazały się w MPP, akty prawne władzy diecezjalnej podawane były do wiadomości duchowieństwa diecezji przez „Okólnik Kurii Diecezjalnej”, którego wydawanie zapoczątkował bp Bogdan Sikorski dostrzegając, że – jak pisał w dekrecie powołującym do istnienia *Okólnik* – „Administracji Diecezjalnej czasów dzisiejszych trzeba sprężystego, sprawnego i szybkiego przekazywania dekretów, zarządzeń, dyrektyw i zaleceń Władzy Duchownej”.⁴³ W czasach, gdy wydawanie czasopism, nawet wewnątrzkościelnych, napotykało na duże trudności, przekazywany „z rąk do rąk” *Okólnik* docierał do duszpasterzy szybciej i był skutecznym narzędziem przekazywania informacji, również legislacyjnych. Przez wiele lat bowiem MPP ukazywał się nawet z kilkumiesięcznym opóźnieniem.

Nie zapomnieli o tym źródle prawa diecezjalnego autorzy „Regulaminu prac 42 Synodu Płockiego”. Ustawy, zarządzenia i instrukcje władzy diecezjalnej umieścili na trzecim miejscu w zamieszczonym w punkcie 3 *Regulaminu* katalogu źródeł tego prawa. W tym miejscu również wskazali, że powyższe akty prawodawcze są zawarte w „Miesięczniku Pasterskim Płockim” i w „Okólnikach Kurii Diecezjalnej”.

Wyraźne wyliczenie ustaw, zarządzeń i instrukcji wskazuje na różnice między nimi. Potwierdza to Kodeks Prawa Kanonicznego i jego opracowania. Okazuje się bowiem, że ustawa to rozumna i stała norma postępowania, nakaz lub zakaz danego działania, który ma prowadzić do wspólnego dobra społeczności. Zarządzenie ogólne (dekret ogólny) wydane przez tego, komu przysługuje władza ustawodawcza dla społeczności zdolnej do przyjęcia ustawy – jest również ustawą. Ale obok takich zarządzeń mamy również dekryty władzy wykonawczej, które okre-

śląją sposób zachowania ustawy albo przynaglają do jej zachowania. Instrukcja zaś stanowi dokładne pouczenie, a w znaczeniu prawnym jest aktem władzy wykonawczej, w którym wyjaśniane są przepisy ustawy oraz określone racje ich zachowywania.⁴⁴

2.4. Zwyczaje diecezjalne

Autorzy *Regulaminu* nie mogli również przeoczyć jako źródła uchwał synodalnych prawa niepisanego, jakim jest zwyczaj. To bowiem, co zostało powszechnie przyjęte przez daną społeczność (w tym przypadku diecezjalną) i zostało utwierdzone przez tradycję⁴⁵, nie może być pominięte przy uchwalaniu i definiowaniu prawa. Zgoda ustawodawcy – wprowadzenie zwyczaju do ustaw diecezjalnych – sprawia, że zwyczaj faktyczny (*consuetudo facti*) staje się prawnym (*consuetudo iuris*).

„Regulamin prac 42 Synodu Płockiego” określił, że zwyczaj, który może być – i faktycznie jest – źródłem prawa diecezjalnego, ma być „chwalebny”⁴⁶. Same zaś *Statuty XLII Synodu Płockiego* w księdze pierwszej zatytułowanej „Normy ogólne” podkreślają, że takie zwyczaje, ale zgodne z prawem lub istniejące obok niego, należy podtrzymywać⁴⁷. Jest to wyraźne odbicie prawdy, że Kościół docenia zwyczaje wytworzone przez swoich wiernych, gdyż pomagają one ocalić wiele cennych wartości, tak przydatnych wspólnemu dobru wspólnoty np. diecezjalnej. Zwyczaj bowiem „integruje wspólnotę kościelną oraz uwydatnia uniwersalizm i jedność Kościoła”⁴⁸. Ponieważ pewne tradycyjne zachowania zostały wypracowane na terenie diecezji płockiej, znalazły one swoje odbicie w ustawodawstwie diecezjalnym. Również 42 Synod Płocki sięgnął do tego skarbcza⁴⁹.

2.5. Postulaty duchowieństwa i osób świeckich

Sobór Watykański II zapoczątkował nową erę w historii Kościoła. Wymiarów tej „nowości” było wiele, ale w tym miejscu zwrócić trzeba uwagę na pozycję, jaką przyznał on wiernym świeckim. Stojący w cieniu swych duszpasterzy laicy zostali w dokumentach soborowych ukazani jako istotny element eklesjalnej wspólnoty – element aktywny, a nie bierny⁵⁰. Wystarczy wspomnieć o *Dekrecie o apostolstwie świeckich*, który powstał na bazie idei Kościoła jako „Mistycznego Ciała Chrystusa”⁵¹ i jest świadectwem pozostawania posłannictwa i roli osób świeckich w centrum zainteresowania Kościoła doby posoborowej.⁵² Wypracowane przez sobór koncepcje przyjął Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II. W księdze drugiej poświęconej Ludowi Bożemu, wśród obowiązków i praw wszystkich wiernych, czytamy o możliwości – jaką mają wierni świeccy – przedstawiania pasterzom Kościoła potrzeb, zwłaszcza duchowych, oraz życzeń⁵³. Kodeks mówi dalej nawet o obowiązku „wyjawiania swojego zdania świętym pasterzom w sprawach dotyczących dobra Kościoła”⁵⁴. Miało to na celu doprowadzenie do współpracy pomiędzy duchownymi i świeckimi. W soborowym *Dekrecie o posłudze i życiu kapłanów*, w odniesieniu do tego problemu, czytamy następujące słowa: „Niech chętnie słuchają świeckich, rozpatrując po bratersku ich pragnienia i uznając ich doświad-

czenie i kompetencję w różnych dziedzinach ludzkiego działania, by razem z nimi mogli rozpoznać znaki czasów⁵⁵. Konkretyzacja tych zaleceń odbywa się zawsze na płaszczyźnie bezpośrednich kontaktów duszpasterskich w parafiach. Dlatego oddźwięk przytaczanych powyżej idei znajdujemy w ustawodawstwie synodalnym, szczególnie w części I (pt. Wierni) księgi II (pt. Lud Boży) statutów 42-go Synodu Płockiego⁵⁶.

Praktyka duszpasterska ukazuje też najwyraźniej luki prawne i konieczność ich uzupełnienia. Wierni, zarówno duchowni jak i świeccy, dzieląc się swoimi doświadczeniami sugerują – a czasami nawet żądają – regulacji duszpasterskich i prawnych, które mają poprawiać stan Kościoła ("Mistycznego Ciała Chrystusa"), prowadzić do coraz lepszego rozumienia się i współpracy, a także przyczynić się do większej odpowiedzialności i jedności. Z pewnością pewnym odzwierciedleniem tych sugestii i postulatów są publikacje włączone do zbioru pt. „XLII Synod Diecezji Płockiej”: „Diecezja płocka przed rokiem 2000” autorstwa J. Mariańskiego i „Zadania Kościoła Płockiego na przełomie wieków” I. Mroczkowskiego.

Pierwszy zauważa m.in. konieczność przewycięzania ignorancji religijnej poprzez działalność małych grup i wspólnot religijnych⁵⁷, troski o religijny charakter katechezy po jej powrocie do szkoły⁵⁸ oraz potrzebę współpracy „wszystkich podmiotów wychowania moralnego i religijnego, celem pomagania człowiekowi w osiągnięciu przez niego perspektyw doczesnych i transcendentnych”⁵⁹. We wnioskach końcowych wymienia zaś nowe wyzwania i zadania czekające Kościół Płocki⁶⁰.

Drugi zaś pisze o konieczności „katolickiej jedności ludu Bożego”⁶¹. Pociąga to za sobą – zdaniem I. Mroczkowskiego – potrzebę świadomości zbawienia w sensie religijnym, a nie społecznym, odkrycia prawdziwego oblicza parafii, m.in. poprzez otwarcie się na wspólnoty i grupy charyzmatyczne, oraz zrozumienia dynamicznego charakteru realizacji Królestwa Bożego⁶². Autor podkreśla również istotne miejsce świeckich w Kościele, co wymaga od nich wzrostu świadomości tego, że należą do Kościoła oraz tego, że sami są Kościołem⁶³. Szczególną zaś uwagę przykładą do problemu stosunku do nich osób duchownych. Postuluje, by duchowni pozbyli się paternalistycznego traktowania świeckich, ci zaś – by nie postrzegali Kościoła li tylko jako instytucji służącej zaspokajaniu potrzeb religijnych. Zabiegi duchowieństwa winny zmierzać ku temu, by upodmiotowić świeckich w sprawach materialnych, organizacyjnych i duszpasterskich⁶⁴. Im bowiem przypada decydująca rola w dziele uświęcania świata⁶⁵.

Głos diecezjan, zarówno duchownych jak i świeckich, docierał do obradujących na synodzie. Był przekazywany przez przedstawicieli obecnych na sesjach plenarnych i pracujących w poszczególnych komisjach. Nie dziwi więc fakt, że w *Regulaminie* pojawiły się – jako źródło uchwał synodalnych – postulaty duchowieństwa i osób świeckich. Ich echo przebija się dosyć często przy lekturze statutów 42-go Synodu Płockiego⁶⁶.

2.6. Statuty synodów innych diecezji

Rzeczą naturalną jest, że w tworzeniu nowego dzieła korzysta się nie tylko z własnych doświadczeń, ale i z praktyki innych. Tak było też w przypadku 42-go Synodu Płockiego, który wszedł w długi już łańcuch posoborowych synodów duszpasterskich. Do roku bowiem 1987, a więc do chwili rozpoczęcia jego prac, odbyło się już w Polsce trzynaście synodów diecezjalnych⁶⁷, a w trakcie trwania były kolejne cztery⁶⁸. Statuty tych zgromadzeń diecezjalnych stanowiły ważne źródło poznania zagadnień, którymi się na nich zajmowano, oraz samego sposobu zredagowania prawa diecezjalnego. Przeglądano się więc samym obradom, ale w sposób szczególny i z wielką uwagą czytano opublikowane już statuty synodalne. Trudno jest jednoznacznie stwierdzić, w jakim stopniu znalazły one swoje odbicie w uchwałach 42-go Synodu Płockiego, ale z pewnością ich porównanie dostarczyłoby materiału na obszerną pracę. Można jednak za *Regulaminem* określić statuty synodalne innych diecezji jako kolejne (szóste) źródło prawa diecezjalnego⁶⁹.

Na ile ważne było to źródło? Oczywiście na tyle, na ile podobne, czy nawet takie same były problemy, które rozwiązywano w tych diecezjach, w których odbyły się już synody. Wydaje się, że Polska, będąca niezbyt dużym i w sumie mało zróżnicowanym krajem, nie różni się zbytnio napotykanymi w poszczególnych jej częściach sprawami wymagającymi rozwiązań. Różnić się może natomiast – i ma to z pewnością miejsce – sposobem ich rozwiązywania, który zależy przecież w dużej mierze od tradycji poszczególnych terenów. Można też mówić o przewadze elementu bądź pastoralnego, bądź jurydycznego synodalnych obrad i uchwał. Statuty synodów innych diecezji stanowiły więc pomocnicze źródło dla obradującego synodu diecezji płockiej. Może dlatego właśnie zostały umieszczone na końcu katalogu źródeł uchwał synodalnych.

3. Struktura uchwał synodu

Po ukazaniu celów synodu płockiego i źródeł uchwał synodalnych założenia ogólne Regulaminu informują w ostatnim punkcie, że „podstawową strukturę synodu określa Kodeks Prawa Kanonicznego”⁷⁰. Wskazane zostało przez autorów miejsce w kodeksie, które o tym traktuje⁷¹. Warto przypomnieć krótko, że wspomniane kanony KPK podają określenie synodu diecezjalnego i czas jego zwoływania przez biskupa diecezjalnego, a następnie mówią o uczestnikach zgromadzenia, przebiegu obrad i promulgacji deklaracji i dekretów synodalnych.

Zauważyć trzeba w tym miejscu, że Kodeks Prawa Kanonicznego określił nie tylko ogólną strukturę synodu, ale w przypadku 42-go Synodu Płockiego, również strukturę uchwał synodalnych. Tak jak KPK składa się z ksiąg, które dzielą się na sekcje, części i tytuły, a poszczególne tytuły zawierają rozdziały, w skład których z kolei wchodzi artykuły, podobnie jest ze statutami synodu płockiego. Zostały one zawarte w sześciu księgach: I – Normy ogólne, II – Lud Boży, III – Nauczycielskie zadania Kościoła, IV – Uświęcające zadanie Kościoła, V – Dobra

doczesne Kościoła, VI – Sankcje karne i procesy⁷². Poszczególne księgi dzielą się na części i tytuły, a te na rozdziały i punkty. Podobieństwo więc i wzór czerpany z KPK zauważyć można w układzie ksiąg statutów XLII Synodu Płockiego oraz w nazewnictwie tytułów i rozdziałów.

Czytając *Regulamin* zauważamy zgodność stwierdzenia, że kodyfikacja prawa diecezjalnego ma przebiec „w duchu Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II”.⁷³ Nie ma w nim niestety wzmianki o inspiracji, jaką z pewnością stanowił dla synodu Sobór Watykański II. Zbiór prawa partykularnego diecezji płockiej ma być wzorowany na systematyce KPK, a składać się ma ze „statutów oraz integralnie z nimi związanych aneksów w postaci instrukcji, regulaminów itp.”.⁷⁴ Z pewnością zalecenie takie pojawiło się po to, aby łatwiejsze było „konfrontowanie prawa partykularnego z prawem powszechnym”⁷⁵, a poza tym układ taki stanowi „naturalne nawiązanie do ustawy hierarchicznie wyższej będącej tutaj bezsprzecznie wzorcem”.⁷⁶

Podsumowując można powiedzieć, że autorzy statutów XLII Synodu Płockiego przyjęli najprostszą, a przez to najbardziej czytelną i zrozumiałą strukturę uchwał synodalnych. Oparta ona została na strukturze Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II z 1983 r. Oprócz jasności układu uzyskano przez to również dużą łatwość porównywania zgodności prawodawstwa diecezjalnego z powszechnym oraz możliwość stwierdzania recepcji kodeksu w prawie synodalnym diecezji płockiej.

Zakończenie

Założenia ogólne, przedstawione w pięciu pierwszych punktach „Regulaminu prac 42-go Synodu Płockiego”, prezentują to, co stanowiło podstawę całego dzieła synodu diecezjalnego: cele synodu płockiego, źródła jego uchwał i ich strukturę.

Ukazanie celów synodu płockiego nadawało kierunek pracom synodalnym, a określenie źródeł i struktury uchwał synodalnych pozwalało oczekiwać konkretnych ustaleń prawnych. Jasnym się stawało, że dzieło synodu doprowadzić ma przede wszystkim do wzrostu wiary i moralności wiernych diecezji płockiej. Z zapisów założeń ogólnych *Regulaminu* wyraźnie przebijał też zamiar uczynienia z XLII Synodu Płockiego zgromadzenia o charakterze ściśle duszpasterskim, zgodnie z zaleceniami Soboru Watykańskiego II. Nie pomniejszało to oczywiście wartości procesu legislacyjnego, który miał dokonać się na synodzie. On bowiem, przez konkretne przepisy prawne, miał wprowadzać w życie ową „duszpasterskość”, którą określały wysunięte cele synodu.

Przeprowadzona analiza jest próbą pokazania bogatej treści, jaką kryją w sobie krótkie zapisy „Regulaminu prac 42 Synodu Płockiego”, a w opisanym przypadku – jego założenia ogólne. Pozwala ona odkryć konieczność głębokiej refleksji nad dokumentami Magisterium Kościoła (dokumenty soborowe, KPK i in.), która musiała poprzedzić tak konkretne stwierdzenia poszczególnych punktów *Regulaminu*.

Przypisy:

¹ Przykładowo można wspomnieć tutaj o artykułach W. Góralskiego opublikowanych w „Niezależnej Gazecie Płockiej” /Dziś i jutro czterdziestego drugiego synodu płockiego, NGP 1 (1990) nr 7, s. 4/ i w „Gońcu Obywatelskim” /42 synod płocki rozpoczęty, GO 1 (1990) nr 15, s. 3; Wezwanie, przed którym stoi Kościół Płocki [wywiad], GO 1 (1990) nr 39, s. 7/.

² W tym organie urzędowym Kurii Diecezjalnej Płockiej podczas trwania synodu ukazało się kilkanaście artykułów traktujących o przygotowaniach i przebiegu zgromadzenia diecezjalnego. „Miesięcznik Pasterski Płocki” opublikował też statuty synodalne.

³ Opracowane tematy to: urząd proboszcza, rada kapłańska, posłannictwo wiernych święckich, posługa nauczania i uświęcania, urząd wikariusza parafialnego, zadania duszpasterskie parafii, diecezjalna rada duszpasterska.

⁴ Zob. kan. 95.

⁵ W. Góralski, W przededniu XLII synodu płockiego, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 76 (1991) nr 1, s. 16.

⁶ Głównym autorem regulaminu był W. Góralski, który przedstawił jego projekt; zatwierdził go i podpisał bp Zygmunt Kamiński, administrator apostolski diecezji płockiej; zob. XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1992, s. 256.

⁷ Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”, nr. 36.

⁸ W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 250.

⁹ Słowo wprowadzające Biskupa Płockiego, w: XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1992, s. 9.

¹⁰ Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 1.

¹¹ Słowo wprowadzające Biskupa Płockiego, w: XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1992, s. 10.

¹² Por. T. Pawluk, Prawo kanoniczne według kodeksu Jana Pawła II, t. II, Olsztyn 1986, s. 212.

¹³ Tamże.

¹⁴ W. Góralski, Przed czterdziestym drugim synodem płockim, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 72 (1987) nr 6-8, s. 280; zob. także W. Góralski, Ustawodawstwo synodalne diecezji płockiej – stan badań oraz postulaty badawcze, „Studia Płockie” 7 (1979), s. 174.

¹⁵ J. Mariński, Diecezja płocka przed rokiem 2000, w: XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1992, s. 42.

¹⁶ Tamże, s. 42-43.

¹⁷ Słowo wprowadzające Biskupa Płockiego, tamże, s. 10.

¹⁸ Zob. kan. 445.

¹⁹ Dekret o rozpoczęciu 42 Synodu Płockiego, w: XLII Synod Diecezji Płockiej (1987-1991), Płock 1992, s. 230.

²⁰ Por. W. Góralski, Przed czterdziestym drugim synodem płockim, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 72 (1987) nr 6-8, s. 282.

²¹ Tenże, W przededniu XLII Synodu Płockiego, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 76 (1991) nr 1, s. 18-19.

²² Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 2.

²³ Konstytucja apostolska „Sacrae disciplinae leges”, w: Codex Iuris Canonici – Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984, s. 13; por. W. Góralski, Synod diecezjalny dzisiaj: jaki? „Miesięcznik Pasterski Płocki” 74 (1989) nr 6, s. 202.

²⁴ Por. W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 262.

²⁵ Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 2.

²⁶ Por. W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 254-255; zob. tenże, Synod diecezjalny dzisiaj: jaki? „Miesięcznik Pasterski Płocki” 74 (1989) nr 6, s. 204.

²⁷ Dz. cyt., s. 5.

²⁸ Zob. Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., t. 1, cz. I (Historia źródeł i nauki prawa kanonicznego), Lublin 1995, s. 8.

²⁹ Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 3.

³⁰ W. Góralski, Synod diecezjalny dzisiaj: jaki? „Miesięcznik Pasterski Płocki” 74 (1989) nr 6, s. 203; zob. tenże, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 253.

³¹ Por. Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., t. 1, cz. I (Historia źródeł i nauki prawa kanonicznego), Lublin 1995, s. 8.

³² W. Góralski, Synod diecezjalny dzisiaj: jaki? „Miesięcznik Pasterski Płocki” 74 (1989) nr 6, s. 203; zob. tenże, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 253.

³³ Poza wypadkiem „zwyczaju przeciwnego prawu”, którego możliwość istnienia określają kan. 24 § 2, 26 i 28.

³⁴ Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 4.

³⁵ Zob. W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 254.

³⁶ Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 2.

³⁷ Zob. kan. 447.

³⁸ Zob. kan. 455 § 1.

³⁹ Zob. T. Pawluk, Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. II, Olsztyn 1986, s. 217.

⁴⁰ Por. kan. 391 § 2 i kan. 466.

⁴¹ W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 254. zob. tenże, Synod diecezjalny dzisiaj: jaki? „Miesięcznik Pasterski Płocki” 74 (1989) nr 6, s. 204.

⁴² Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 3.

⁴³ Okólnik Kurii Diecezjalnej nr 1/1965, s. 1.

⁴⁴ Zob. T. Pawluk, Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. I, Olsztyn 1985, s. 214, 246-247; por. kan. 29, 31 § 1, 34 § 1.

⁴⁵ Por. T. Pawluk, tamże, s. 242.

⁴⁶ Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego p. 3.

⁴⁷ Por. 8 statut 42 Synodu Płockiego.

⁴⁸ T. Pawluk, Uwagi na temat ustawodawstwa diecezjalnego, „Prawo Kanoniczne” 34 (1991) nr 1-2, s. 30.

⁴⁹ Przykładem takiego zwyczaju jest praktyka odprawiania przez wszystkich księży w diecezji Mszy św. za każdego zmarłego kapłana; por. 88 statut 42 Synodu Płockiego.

⁵⁰ Zob. A. Zuberbier, Wprowadzenie do Dekretu o apostołstwie świeckich, w: Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, s. 370; por. Pius XII, Przemówienie do uczestników II Światowego Kongresu Apostołów Świeckich z dnia 5 X 1957: AAS 49 (1957), s. 925.

⁵¹ Ideę tę roztoczył papież Pius XII w Encyklice „Mystici Corporis Christi”.

⁵² Por. W. Góralski, W przededniu XLII Synodu Płockiego, „Miesięcznik Pasterski Płocki” 76 (1991) nr 1, s. 19.

⁵³ Zob. kan. 212 § 2.

⁵⁴ Kan. 212 § 3.

⁵⁵ „Presbyterorum ordinis” nr 9.

⁵⁶ Zob. statuty 31-75 XLII Synodu Płockiego.

- ⁵⁷ J. Mariański, art. cyt., s. 39.
- ⁵⁸ Zob. tamże, s. 40.
- ⁵⁹ Tamże, s. 46.
- ⁶⁰ Realizacja przez wspólnoty parafialne ideału chrześcijańskiej communio obejmuje takie przepowiadanie Ewangelii, by zapewnić więź między wiarą i życiem, silne oddziaływanie Kościoła w czasach tworzącej się demokracji, przyczynianie się do poprawy kondycji moralnej, zwiększenie optymizmu życiowego i wzajemnego poszanowania, wzrost altruizmu, uczciwości i prawdomówności, wspieranie działań budujących dobro wspólne, przygotowanie diecezjan do Jubileuszu Roku 2000, umacnianie szacunku dla wartości życia małżeńskiego i rodzinnego, rozwijanie szeroko rozumianej akcji dobroczynnej, troskę o chorych i cierpiących, rozbudzanie zaangażowania ludzi świeckich przez działalność stowarzyszeń i wspólnot, odrodzenie człowieka i narodu; zob. tamże, s. 55-58.
- ⁶¹ I. Mroczkowski, art. cyt. s. 61.
- ⁶² Tamże, s. 62.
- ⁶³ Zob. tamże, s. 62-63.
- ⁶⁴ Tamże, s. 63-64.
- ⁶⁵ Zob. tamże, s. 69.
- ⁶⁶ Widoczne jest to szczególnie w aneksach do statutów; zob. XLII Synod Płocki (1987-1991), Płock 1992, s. 155-221.
- ⁶⁷ Odbyły się one w diecezjach: wrocławskiej (1967), poznańskiej (1968-1970), gdańskiej (1973), warszawskiej (1971-1974), katowickiej (1972-1975), krakowskiej (1971-1979), gnieźnieńskiej (1978-1981), lubelskiej (1977-1985), tarnowskiej (1981-1986), częstochowskiej (1976-1987), koszalińsko-kołobrzeskiej (1985-1990), lubaczowskiej (1987-1990), kieleckiej (1984-1991); por. W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s. 250.
- ⁶⁸ Odbyły się one w diecezjach: siedleckiej (od 1976 r.), wrocławskiej (od 1977 r.), warmińskiej (od 1980 r.), wrocławskiej (od 1984 r.); por. tamże, s.251.
- ⁶⁹ Zob. Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 3.
- ⁷⁰ Tamże, p. 5.
- ⁷¹ Kan. 460-468.
- ⁷² KPK ma siedem ksiąg. W oddzielnych bowiem księgach traktuje o sankcjach karnych w Kościele (księga VI) i o procesach (księga VII).
- ⁷³ Regulamin prac 42 Synodu Płockiego, p. 2.
- ⁷⁴ Tamże.
- ⁷⁵ W. Góralski, Wprowadzenie do historii ustawodawstwa synodalnego w Polsce, Lublin 1991, s.254.
- ⁷⁶ Tamże, s. 255.

SOMMARIO

La fonte principale dell'elaborazione è il „Regolamento dei lavori del 42° Sinodo di Plock”, e più precisamente i primi cinque punti, intitolati „Premesse generali”. In esse vengono presentati: gli scopi del Sinodo di Plock, le fonti delle sue delibere e la struttura degli statuti sinodali. Nel documento, sono stati definiti i due scopi del Sinodo: quel remoto e quel prossimo. Il primo consisteva nell'arricchimento della fede e nella formazione più completa dell'atteggiamento dei cristiani; il secondo, invece, era quello di codificare la legge diocesana.

Risultava ben chiaro, che l'opera del Sinodo dovesse portare alla crescita della fede e della morale dei fedeli della Diocesi di Plock. Dalle premesse generali emerge tanto il desiderio di fare del Sinodo un'assemblea di carattere strettamente pastorale, secondo le

norme del Concilio Vaticano II. Tale prospettiva non diminuiva affatto il valore legislativo del Sinodo. Anzi, il Sinodo – tramite le concrete norme giuridiche – doveva introdurre il genio pastorale nella vita dei fedeli.

Per quanto riguarda le fonti del Sinodo, esse sono state: le norme del Codice del Diritto Canonico (CIC), le delibere della Conferenza Episcopale Polacca, gli atti amministrativi dell'autorità della Diocesi, gli usi (la tradizione) nella Diocesi, le aspettative del clero e dei laici, e la legislatura delle altre diocesi.

La struttura delle norme giuridiche del Sinodo, infine, è stata stabilita dallo stesso Codice del Diritto Canonico. Gli statuti del 42° Sinodo di Płock si basano sull'ordine e sulla composizione del Codice del Diritto Canonico di Giovanni Paolo II.

Ks. Zdzisław Janusz

Thum. ks. Daniel Brzeziński

EWOLUCJA PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH WIEKU PRZYJMĄCEGO BIERZMOWANIE TICH UZASADNIANIE

Sakrament bierzmowania, a także chrzest i Eucharystia, należą do „sakramentów włączenia chrześcijańskiego”, których jedność powinna być niezakwestionowana. Przez bierzmowanie ostatecznie każde śmiało wiąże się z Kościołem otrzymując moc Ducha św. dzięki czemu jeszcze ściślej zobowiązuje się do szerszego wiary słowem i czynkami, a także do jej obrony. Historia pokazuje, że wieki o którym wierni byli dopuszczani do przyjmowania tego sakramentu – legalności i legalnym zmianom, bierzmowanie niezmowlęta, sinoda, dzieła, a obecnie także – w ten sposób także i niekiedy. Każde były przewidywane tylko zmiata. W niektórych artykułach sprzeczny się nie przyjęto, a raczej także uwagę w jaki sposób były one wprowadzane przez przewodniczących.

1. Bierzmowanie dzieci i niepełnoletnich w systemie prawa

W pierwszych wiekach działalności Kościoła po chrześcijaństwie wziętych wykładających na znak chrztu i Ducha św. W ten sposób chrzest i bierzmowanie były nieważne i niepełniłyby pogoniach, a także Złoty, gdy chrześcijaństwo dosyć wczesnym, to już około II wieku zaczęto chrzcić także dzieci, podobnie jak dorosłym, chrzestem także wiarę ze chrześcijaństwa „wzrostem” i „chrzestem” i „chrzestem” w całym Kościele tylko w niektórych wsiach, do dzisiaj za chrzestem się jedynie w Kościele wschodnim. Chrześcijaństwo w katolickim Kościele – wzmocnionych bierzmowaniem zaczęła się droższymi i tak do chrzestem.

Z czasem dzieci były to przyjętych podwójnym, między dwóch sakramentów, bierzmowania i chrztu, zaraz po chrzcie. Były to chrzest i bierzmowanie, chrzestem i bierzmowaniem, chrzestem i bierzmowaniem. Na przykład IV i V wieki chrzestem i bierzmowaniem, chrzestem i bierzmowaniem. Przejrzysz tego było się chrzestem i bierzmowaniem, chrzestem i bierzmowaniem.